

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	144
Land:	Nigeria
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter i Nigeria 2006"
Udgivet:	23. marts 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	23. marts 2007

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Nigeria 2006

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

När den före detta generalen Olusegun Obasanjo tillträdde posten som Nigerias president 1999 markerade detta slutet på en sexton år lång militärdiktatur. Övergången till ett demokratiskt styrelseskick och antagandet av en ny konstitution innebar en påtaglig förbättring av respekten för de mänskliga rättigheterna (MR). Trakasserier av oppositionella minskade avsevärt och politiska fångar frisläpptes. Journalister fick ett friare spelrum. Det är i dag påfallande hur fri pressen är att kritisera makthavare, inte minst ifråga om korruption. En framgång för Nigeria är att landet blivit invalt i det nya rådet för mänskliga rättigheter inom FN.

Våldsamma incidenter och upplopp med etniska eller religiösa förtecken förekommer i vissa delar av landet men har minskat i omfattning. Utvecklingen i Nigerdeltat är oroande där etniskt baserade sammandrabbningar ofta leder till många dödsfall.

Regelrätta avrättningar utan legal grund förekommer alltjämt och beror till stor del på utnyttjandet av milisgrupper för brottsbekämpande syften. "Gaturättvisa", mord och tortyr följer i dessa organisationers fotspår.

Demolering av byggnader, bostads- såväl som affärsetablissemang, äger rum med svåra följder för de tusentals drabbade. Nödvändigheten av att genomföra den stadsplanering av huvudstaden har uppgivits som orsak. Demoleringar har skett även i Lagos. Byggnaderna har enligt myndigheterna uppförts illegalt.

Införandet av sharia i tolv delstater har inverkat på samhället i stort. Särskilt kännbart är det för kvinnorna men även för den kristna befolkningen i den norra delen av landet. Ett antal uppmärksammade steningsdomar mot kvinnor

utgör ett exempel på detta. Rättssäkerheten i shariadomstolarna kan ifrågasättas.

Regeringen har offentligt ifrågasatt sharians överensstämmelse med grundlagen men vill inte blanda sig i rättsprocesser med hänvisning till maktodelningsprincipen. Regeringen ser därför gärna att sharians överensstämmelse med konstitutionen provas rättsligt i en federal domstol.

Ett stort problem, i synnerhet för de utländska oljebolagen, är kidnappningar av personal. Kidnappningarna ökade avsevärt i antal under året. Den militanta gruppen MEND (Movement for the Emancipation of the Niger Delta) tillskrevs en rad våldsamma attacker mot oljebolagen. En orsak till dessa våldshandlingar är att befolkningen lever i djup fattigdom i denna mest oljerika delen av landet.

Presidentvalet år 2003 bekräftade övergången till civilt styre som infördes i och med presidentvalet 1999. Ett fortsatt demokratiskt styrelseskick är nödvändigt för skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Förhoppningen är att den sittande demokratiskt valda regeringen kommer att lämna över makten till en annan demokratisk vald regering. Maktkampen inför kommande val i april 2007 pågår. Det klimat som valkampanjen präglas av är dock oroväckande. Ett flertal politiska mord har ägt rum. SSS (State Security Services) har slagit ner i flera sammanhang inte minst mot media.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter

Nigeria har ratificerat konventioner om mänskliga rättigheter enligt följande:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (1993 – dock ej tillhörande protokoll om enskild klagorätt respektive om dödsstraffets avskaffande).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (1993).
- Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (1969).
- FN:s konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (1984) samt det fakultativa tilläggsprotokollet om enskild klagorätt (2004).
- Konventionen om barnets rättigheter (1991) samt tillhörande protokoll om barn i väpnad konflikt respektive om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi (2000).
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (2001).
- Konventionen om flyktingars rättsliga ställning (1995).
- Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Under militärdiktaturen förknippades säkerhetstjänst och andra myndighetsorgan med övergrepp mot enskilda, inklusive politiska mord, "försvinnanden", tortyr och annan misshandel. Sedan demokratin infördes sätts statsmaktens förföljelse av regimkritiker inte längre i system.

Myndigheternas respekt för liv och kroppslig integritet har, i generella termer, förbättrats efterhand. Detta utesluter dock inte att det i brottsbekämpningen ännu förekommer olika former av omänsklig behandling. Därtill kommer att ordningsmakten ofta saknar resurser att ingripa, vilket inte sällan leder till att gatans parlament tar över.

Det förekommer alltjämt tortyr på sina håll trots ett konstitutionellt förbud. Nigeria ratificerade år 2001 konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I norr har flera delstater infört den muslimska rättsordningen sharia på straffrättens område, vilket bland annat innebär att kroppsstraff utdöms i form av piskrapp eller amputation.

Det rapporteras ibland om utomrättsliga avrättningar av misstänkta brottslingar. Förövarna är företrädare för statsmakten. Antalet utomrättsliga avrättningar förefaller vara detsamma som tidigare till följd av det utbredda utnyttjandet av milisgrupper i brottsbekämpande syften. "Gaturättvisa", mord och tortyr följer i dessa organisationers fotspår. Denna typ av sammanslutningar agerar vanligen i ett politiskt sammanhang. Organisationen *Bakassi Boys* som är verksam i landets sydöstra delar, är det tydligaste exemplet på en organisation med dessa kännetecken.

Övergången till demokrati innebar att olösta konflikter, som tidigare kontrollerades med militära maktmedel, kom upp till ytan. Detta förklarar den ökning av upplopp med etno-religiösa förtecken som kan observeras sedan den civila regimens maktövertagande. I vissa fall har militären kallats in för att ta hand om oroligheter. I samband med dessa aktioner har det förekommit att militären har kränkt de mänskliga rättigheterna och ett veritabelt övervåld har ibland observerats.

Även om regeringen har föresatsen att förbättra förhållandena i fängelserna är dessa fortfarande oerhört eftersatta. De flesta av landets fängelser är byggda under kolonialtiden och byggnaderna har fått förfalla. De sanitära och

hygieniska förhållandena är oftast undermåliga. Det förekommer övergrepp internerna emellan och uppgifter finns att problemen blir övermäktiga för fängvaktarna som därmed emellanåt låter interner lämna fängelserna. Dessutom råder en kraftig överbeläggning. De som avtjänar utdömda straff tillåts som regel att ta emot familjebesök, varvid mat och dryck kan medföras. En stor andel av de intagna tillbringar en lång och oviss tid i väntan på rättegång och tvingas under tiden utstå mycket besvärliga fängelseförhållanden. Det finns personer som suttit i fängelse 10-15 år och till och med längre utan rättegång. Enligt uppgift har 60-80 procent av dem som befinner sig i fängelse aldrig dömts eller ställts inför domstol. Många interner har frigivits i syfte att förbättra förhållandena i fängelserna. Regeringen har nyligen tillsatt en kommitté gällande fängelsereformer. En fond på USD 50 miljoner har i samarbete med UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) skapats.

Utlänningar, som inte är afrikaner, behandlas i allmänhet bättre, även om situationen också för dem är undermåliga.

Allmänt kan sägas att respekten för liv och kroppslig integritet är låg i ett samhälle där levnadsvillkoren försämrats över en längre tid och myndigheterna visat oförmåga att upprätthålla ordningen. I kampen för överlevnad åsidosätts begrepp som solidaritet och empati. I de överbefolkade storstäderna är brottsligheten utbredd och myndigheternas resurser att utreda brott är starkt begränsade. Många våldsbrott, även med dödlig utgång, blir aldrig beivrade. Något som kan ses som en positiv utveckling är att Nigerias polischef förbundit sig att söka ändra på missförhållandena.

4. Dödsstraff

Dödsstraff utdöms för mord, förräderi och vissa grövre våldsbrott. Inga avrättningar har verkställts på federal nivå sedan den civila regimen tog över år 2003. Dödsdomar fastställs emellertid fortfarande på delstatsnivå. Informationen om dessa är bristfällig. Under 2006 finns uppgifter om tre fall. Ett i delstaten Bauchi där en man dömdes till döden för att ha stulit en cykel. I fängelset i Kaduna dömdes en intern till döden (uppgift om orsaken saknas). Enligt nyhetsrapportering dömdes en man till döden i delstaten Delta för att ha dödat sin dotter.

Introducerandet av sharia i tolv nordliga delstater har fått ett antal stenedommar till följd. Domarna har dock inte verkställts. President Obasanjo har i uttalanden också försäkrat att ingen kommer att stenas till döds. Flertalet fall har uppmärksamrats av omvärlden. De dömda har sedermera frikänts.

Vid övergången till demokrati benådades ett stort antal dödsdömda fångar. I vissa fall omvandlades domarna till livstids- eller tidsbegränsade fängelsestraff.

Obasanjo har förklarat sig i princip vara emot dödsstraff. Den arbetsgrupp som regeringen tillsatte år 2003 rekommenderade i sin rapport att dödsdomar skulle omvandlas till livstids fängelse intill dess att hela det judiciella systemet hade förbättrats. Inget officiellt moratorium har dock deklarerats. Den politiska opinionen mot dödstraffet är fortsatt svag.

De som väntar på avrättning tvingas ofta sitta i ensamcell och utsätts för hårdare behandling än övriga fångar. Det uppges för närvarande handla om 500 personer. Fångar som på detta sätt tvingas sitta länge i ensamcell riskerar att dö eller få allvarliga bestående psykiska men.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

1999 års konstitution reglerar under vilka förutsättningar som frihetsberövande får ske och anger tidsramarna för rättslig prövning. I praktiken efterlevs dock inte regelverket. Uppgifter gör gällande att frekvensen av godtyckliga frihetsberövanden inte minskar. Även om det förekommer i mindre utsträckning under nuvarande än under tidigare regimer, är det inte ovanligt att släktingar till efterlysta personer arresteras i syfte att få den efterlyste att överlämna sig till rättvisan.

Det finns inga inrikes reserestriktioner. Det är dock vanligt med vägspärrar, där förbipasserande krävs på pengar och även utsätts för våldshandlingar. Korruptionen är utbredd och det är exempelvis svårt att få sitt pass inom rimlig tid utan mutor.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättssäkerheten i Nigeria är otillfredsställande. De största hindren till att förbättra rättssäkerheten är korruption, fattigdom och avsaknad av allmän kännedom om individers rättigheter. Vid övergången till demokrati infördes en ny grundlag, som förutsätter ett självständigt domstolsväsende. I praktiken utsätts dock domstolarna för tryck från såväl den verkställande som lagstiftande makten, liksom från politiker på delstats- och federal nivå. Domstolsväsendet har till följd av resursbrist och korruption bidragit till försämrad rättssäkerhet för den enskilde medborgaren. Det förekommer att personakter ej återfinns i arkiven.

Också i shariadomstolarna i den norra delen av landet är rättssäkerheten otillfredsställande. De åtalade får ofta inte tillgång till försvarsadvokater och delges inte alltid uppgifter om möjligheter att överklaga. De åtalade erkänner

också ofta handlingar utan att förstå beaktelsens konsekvenser. Domarpanelen i shariadomstolarna består ofta av individer utan tillräcklig skolning i sharians tillämpning. Sammantaget leder detta i praktiken till godtyckliga rättsprocesser.

Den tidigare militärregeringen inrättade en nationell MR-kommission som från början betraktades med stor skepsis och som ett redskap för regimen. Kommissionen har en viktig uppgift när det gäller informationsspridning, främst i medborgarrättsfrågor. Kommissionen fungerar i dag närmast som en ombudsmannainstitution, dit medborgare kan vända sig om deras rättigheter anses åsidosatta av myndigheterna. Kommissionens saknar emellertid auktoritet gentemot andra myndigheter. Kommissionen kan exempelvis inte beordra att personer som suttit i fängslade under flera år i avvaktan på rättegång frisläpps. Vidare rapporterar kommissionen till justitiedepartementet och är således inte oberoende från statsmakterna.

Under Obasanjos första år vid makten inrättades den så kallade Oputapanelen, en sorts sanningskommission med uppgift att utreda brott mot de mänskliga rättigheterna under tiden 1966-1999. Panelen, som formellt kallas *Human Rights Violations Investigation Commission*, har avslutat sitt arbete och presenterat en rapport för presidenten. Regeringen har sedermera förklarat att högsta domstolen funnit att Oputapanelens mandat inte var konstitutionsmässigt och att regeringen därmed inte avsåg att följa rekommendationerna. Rapporten har offentliggjorts via civilrättsliga organisationer som fått tillgång till den på omvägar. Det faktum att rapporten inte har offentliggjorts av presidenten anses som bevis för att rapporten innehåller konkreta rekommendationer med politiska implikationer.

Avsättandet av chefen för NHRC (Nigerian Human Rights Commission) för dennes kritik mot överträdelser mot journalister har lett till starkt kritiska uttalanden mot President Obasanjo.

7. Straffrihet

Det nu framväxande demokratiska samhällssystemet torde på sikt förväntas leda till att rättsväsendet får en högre grad av integritet och självständighet under förutsättning att det civila styret består även efter valet i april 2007. Otillbörlig maktutövning och korruption skall således inte längre kunna påverka eller hindra åtal inför domstol. Med övergången till ett demokratiskt styrelseskick har vissa förbättringar skett beträffande att låta statsmaktens företrädare stå till svars för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Polisens, militärens och säkerhetstjänstens kränkningar av dessa rättigheter leder dock fortfarande alltför sällan till sanktioner. Dessa grupper agerar alltså i stor utsträckning fortfarande med vissheten av att risken för åtal för eventuella

övergrepp är relativt liten. Ett genomförande av Oputapanelens rekommendationer skulle vara ett stort steg framåt på detta område.

Ett fungerande rättssystem kräver att polis-, åklagar- och domstolsväsendet har de resurser som krävs. I det nigerianska samhället tenderar vissa medborgare att ta lagen i egna händer. Privata milisgrupper har vid upprepade tillfällen gripit, torterat och i vissa fall avrättat misstänkta brottslingar. Det är sällan någon ställs till svars för dessa handlingar. Regeringen försöker komma tillrätta med problemen genom olika åtgärder som exempelvis att förbjuda organisationerna. Det kan inte nog betonas att den uppenbara straffriheten är det främsta hindret mot att en genomgripande förbättring sker av de mänskliga rättigheterna i Nigeria.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Nigeria har en livlig och frispråkig press. Tidningen *The Guardians* svidande kritik mot regeringen när den först avvisade anklagelserna i organisationen Human Rights Watch rapport i juli 2005 om poliskårens utbredda tortyr är ett bevis på detta. Viss själv censur utövas dock av journalistkåren.

Ett antal incidenter har noterats där säkerhetspolisen hindrade journalister från att fritt utöva sin verksamhet. Vid ett tillfälle i april 2006 beslagtogs ett videoband och en kamera när en journalist från *The Guardian* filmat polisbrutalitet. Även radiostationer drabbas. En rad överträdelser mot pressen ägde rum under året, bland annat gripandet av förläggaren för veckotidskriften *Izon*. *The Insiders* lokaler stängdes. Dessa tidskrifter hade publicerat obekväma artiklar om olika guvernörer. Säkerhetstjänsten företog en razzia mot *African Independent Television* efter det de visat en dokumentär om president Obasanjo och hans okonstitutionella försök att förlänga sin tid som president. Denna slags övergrepp kommer troligtvis fortsätta och intensifieras inför valen i april 2007.

Ett stort antal dagstidningar och tidskrifter utges över hela landet. Pressens opinionsbildande effekt begränsas emellertid av flera faktorer såsom distributionsproblem, små upplagor, höga produktionskostnader samt av att en stor del av befolkningen inte är läskunnig.

Mediefriheten utvecklas i rätt riktning i den nya politiska miljön där olika partier och politiker förväntas föra en demokratisk debatt. Samhällskritiska reportage är allmänt förekommande i pressen. Olika intresseorganisationer sprider utan problem sina budskap via medier.

Inga restriktioner finns vad beträffar tillgång till Internet.

På grund av den höga andelen analfabeter är radion den främsta förmedlaren av samhällsinformation. De nationella radio- liksom TV-kanalerna är kontrollerade av staten. Det finns en laglig rätt att etablera privata radio- och TV-kanaler, men byråkratiska hinder försvårar. Det finns flera privata företag som erbjuder Internetuppkoppling. Sammantaget kan sägas att medieflödet är relativt mångfacetterat och fritt. En ny medielagstiftning förbereds. Det har även väckts förslag om en offentlighetslagstiftning. Båda lagförslagen behandlas för närvarande i parlamentet och förväntas bli antagna i slutet av året.

Konstitutionen garanterar mötes- och föreningsfrihet. Mötesfriheten inskränks när det finns risk för våldsyttningar i samband med sammankomster. Detta skall ses mot bakgrund av de upplopp baserade på etniska och religiösa motsättningar som förekommit sedan demokratin tagit fäste.

Det nationella fackförbundet NLC (National Labour Congress) är en maktfaktor. Strejker och oroligheter i samband med höjningar av bensinpriset har förekommit.

Religionsfriheten är konstitutionellt garanterad, men friheten att bekänna sig till en religion genom eget val har försvårats i takt med den utvidgade tillämpningen av sharia. Visserligen är sharia inte tillämplig på icke-muslimer, men i praktiken har införandet av sharia haft en inverkan på samhället i stort. Tillämpningen av sharia varierar mellan delstaterna. Gemensamt för de berörda delstaterna har tidigare varit att muslimer fått välja huruvida ett fall skall avgöras i en shariadomstol eller en sekulär domstol. Vidare har alla fall där den ena parten är kristen hänförs till den senare arten av domstol. Delstaten Zamfara har nyligen beslutat att alla rättsfall som berör enbart muslimer skall avgöras av en shariadomstol. Valfriheten gäller när kristna är inblandade.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

De politiska institutionernas uppbyggnad och uppgifter fastslås i konstitutionen. Grundlagen antogs 1991 som en del av militärmaktens förberedelser att överlämna makten till en civil regim.

Under 2005 sammankallades en suverän konferens i syfte att se över konstitutionen och göra denna mer demokratisk. Konferensen blev emellertid omdebatterad.

President Obasanjo kritiserades för att själv nominera ett flertal av de 391 konferensdeltagarna. Nobelpristagaren Soyinka (som ofta förekommer i politiska debatter) var bland de utvalda, men vägrade delta. Dessutom fick varje delstatsguvernör utse sex delegater, vilket gjorde att regeringspartiet hade

174 delegater. Från muslimskt håll har kritiken varit hård eftersom presidenten valde en ordförande och en sekreterare för konferensen som båda var kristna. Konferensen hamnade snabbt i ett dödläge på grund av motsättningar mellan landets norra och södra delar rörande oljeinkomsterna samt föreslagna ändringar rörande presidentens mandatperiod. Det krävs antingen en ny lagstiftning eller ändringar i konstitutionen för att samtliga rekommendationer skall träda i kraft. Frånsett förslaget om att förlänga mandatperioden för presidenten med ytterligare en omgång (förslaget har redan röstats ner) ses förslagen vara av godo, som exempelvis mer bistånd till staterna i Nigerdeltat, ändring vad gäller de lokala myndigheternas befogenheter och oberoende kandidater som ifrågasätter valutgångar.

Sedan övergången till demokrati har ett stort antal partipolitiska sammanslagningar registrerats. De största politiska partierna på federal nivå är People's Democratic Party (PDP), All Nigerian People's Party (ANPP) och Alliance for Democracy (AD).

President Obasanjo är ledare för PDP. Partiets maktställning kan förklaras med en stark partiapparat som har förmåga att marknadsföra partiet. PDP har också gynnats av en svag och splittrad opposition där det största oppositionspartiet ANPP lanserat en föga populär presidentkandidat vid namn Muhammadu Buhari, en före detta militärdiktator med dåligt rykte, inte minst avseende respekten för de mänskliga rättigheterna. Till detta skall läggas att PDP i många fall friserat valresultatet genom diverse manipulationer. Det är dock troligtvis så att Obasanjo stått som segrare i presidentvalet oavsett valfusk. Inte på grund av hans popularitet i de breda folklagen utan snarare för att hans motkandidat var än mer impopulär. Valfusket har troligen påverkat guvernörsvalet mer än presidentvalet.

Några legala begränsningar för kvinnors valbarhet och valdeltagande finns inte. I praktiken är emellertid kvinnor kraftigt underrepresenterade i det politiska livet. Kvinnorätsorganisationer arbetar för att få federala, delstatliga och lokala regeringar att sätta upp ett mål på en 30 procentig kvinnorepresentation, men har hitintills inte haft framgång. I den ovannämnda konstitutionella konferensen deltog endast 30 kvinnor.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetslösheten är hög och det finns inga tecken på att den kommer att minska inom en nära framtid även om regeringen anger sysselsättningen som en prioritet. Enligt konstitutionen skall förvaltningen återspegla landets i många avseende diversifierade befolkningsstruktur. Men i praktiken är

arbetsmarknadens villkor sådana, särskilt i den privata sektorn, att diskriminering av olika former ofta förekommer.

Ett land med så utbredd fattigdom och arbetslöshet som Nigeria leder till orimliga arbetsförhållanden. Lönerna ligger i allmänhet långt under behovet för en familjeekonomi vilket är en av grunderna till den mycket utbredda korruptionen långt ner i samhällslagren.

Fackföreningar har en principiell rätt att verka, men måste registreras hos statsmakten, vilket har kritiserats av ILO. Anställda har rätt att strejka, dock med undantag för grupper som upprätthåller centrala samhällsfunktioner som exempelvis polisen. I övrigt uppfyller den formella lagstiftningen i stort sett kraven på ett socialt ansvarstagande inom arbetslivet, men i verkligheten är situationen en annan. I den frizon som inrättats i staden Calabar har de arbetsrättsliga reglerna delvis frångåtts.

Människohandel, tvångs- och barnarbete förekommer. Trots att regeringen har samarbete med bland annat UNICEF för att få bukt med problemen, finns inga påtagliga tecken på att antalet barnarbetare minskat. Samma sak gäller ifråga om människohandel, främst av kvinnor och barn.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

De ekonomiska och sociala strukturerna i samhället har snabbt brutits ned och ger inte längre medborgarna en acceptabel service. Detta gäller särskilt inom hälso- och sjukvårdssektorn men även inom utbildningssektorn.

Befolkningsökningen är fortfarande hög, nära tre procent per år. I den sociala misär som särskilt präglar stora delar av Lagos och andra storstäder råder hälsoförhållanden som av internationella hjälporganisationer betecknas som alarmerande.

Praktiskt taget alla tropiska infektionssjukdomar förekommer. Särskilt vanlig är malaria, men även tuberkulos och polio är utbredd. Utbrott av epidemier med kolera, meningit och andra infektionssjukdomar förekommer med viss regelbundenhet. Utbredningen av hiv/aids uppges vara mellan sex och åtta procent, det vill säga högst i Afrika, om man räknar antalet smittade.

Spridningen riskerar att ske explosionsartat inom de närmaste åren. För att förhindra detta arbetar regeringen med ett program som syftar till att sätta upp testcentra runt om i landet. Regeringen har också tagit initiativ till ett program med bromsmediciner, som dock endast kommer att kunna erbjudas en liten andel av de bäst bemedlade.

12. Rätten till utbildning

Det som ovan sagts om hälsovården kan i stora delar även sägas gälla utbildningsväsendet. Primärutbildning skall enligt gällande regelverk vara kostnadsfri men detta är väldigt sällan fallet i praktiken. Utbildningen har också störts av att lärarna inte har fått sina löner utbetalade eller av andra lönekonflikter. Regeringen har aviserat en satsning på primärskolorna som en politisk prioritering med målet att alla barn skall få kostnadsfri grundläggande utbildning. Programmet kallas Universal Basic Education (UBE).

Etniska motsättningar och rituella trakasserier förekommer och är ett utbrett problem inom universitetsvärlden.

13. Rätten till tillfredsställande levnadsstandard

Bruttonationalprodukten (BNP) per capita beräknas ligga under 390 USD. För de stora befolkningsgrupperna i Nigeria ligger den allmänna levnadsstandarden på en mycket låg nivå. UNDP:s Human Development Index (2005) placerar landet på plats 158:a av total 177 länder.

OLIKA BEFOLKNINGSGRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Konstitutionen förbjuder all diskriminering på grund av kön.

Nigeria tillämpar inom familjerättens område tre olika rättssystem; det officiella (baserat på Common Law), traditionell rätt (Customary Law) samt islamisk rätt (Islamic Law). Kvinnans rättsliga ställning kan därför variera, beroende på vilken rätt som tillämpas. Traditionellt gäller dock att kvinnans status är lägre än mannens och att kvinnan är bunden till hemmet. Kvinnan har ofta ingen arvsrätt eller andra rättigheter efter bortgången make. På vissa håll anses änkan till och med som en del av dödsboet, som ärvs eller ges bort inom mannens familj.

Traditionen har stor betydelse för kvinnans rättsliga ställning och det förekommer lokala och regionala avvikelser inom den traditionella rätten. I de delstater i norr som infört sharia märks en försämring av kvinnans ställning. Kvinnor kan inte heller föra talan på samma sätt som män inför en shariadomstol.

I övriga delar av landet håller kvinnans ställning i samhället långsamt på att förbättras. Det finns ett stort antal kvinnoorganisationer som arbetar aktivt med dessa frågor, ofta i nära samarbete med andra MR-organisationer.

Under senare år har man märkt en ökning av välutbildade kvinnor även på högt uppsatta poster i samhället, främst inom advokat- och bankväsendet samt inom akademiska discipliner, men även inom den statliga förvaltningen. Även om kvinnors representation har ökat i parlamentet är de fortfarande starkt underrepresenterade i politiken. Av senatens 109 ledamöter är endast åtta kvinnor och av de 360 medlemmarna i representanthuset är endast 24 kvinnor.

Det är vanligt att kvinnor är engagerade i försörjningsjordbruk och i den för landets ekonomi så viktiga så kallade informella sektorn. Ställningen som ekonomiansvarig inom familjen stärker kvinnans inflytande i familjen. Ofta har kvinnan därigenom en högre inkomst än mannen, särskilt om denne är arbetslös eller har lågavlönat arbete i den offentliga sektorn.

Kvinnor har en sämre ställning än männen i förvärvslivet. De har i allmänhet lägre löner och bristen på anställningstrygghet medför ofta att gravida kvinnor blir uppsagda. Kvinnor har också stora svårigheter att få tillgång till finansiella krediter.

Även om flickor och pojkar har samma formella rätt till utbildning är flickor underrepresenterade i skolorna av både sociala och ekonomiska skäl. Om man i en familj inte har råd att skicka alla barnen till skolan blir det flickorna som får stanna hemma. Antingen för att göra hushållsgöromål eller för att tjäna pengar genom eget arbete i form av exempelvis gatuförsäljning. Läskunnigheten bland kvinnor är 41 procent, att jämföras med 58 procent bland männen.

Männen har ofta flera hustrur, såväl i den kristna som i den muslimska kulturen. Arrangerade äktenskap är vanliga, inte sällan med barnbrudar. Former av grov misshandel förekommer inom ramen för mannens lagligt reglerade rätt att "uppfostra" hustrun, särskilt i polygama äktenskap. Rapporter om våld mot kvinnor är vanligt förekommande.

Många tidiga och täta graviditeter har medfört att nigerianska kvinnor har förhållandevis hög mödradödlighet.

Kvinnlig könsstympning är av tradition vanligt förekommande i stora delar av landet. Problemet är störst i landets södra delar. Troligen är upp till 60 procent av kvinnorna i Nigeria könsstympade. Antalet varierar starkt från region till region och ingen statistik föreligger, endast uppskattningar. Det finns inga lagar på den federala nivån som förbjuder könsstympning. Under senare tid har frågan börjat debatteras och det bedrivs informationsinsatser i syfte att

begränsa dessa övergrepp. Dessutom har sex stycken delstater enligt lag förbjudit könsstympning. Dessa åtgärder verkar av allt att döma ha en viss effekt med minskat antal ingrepp som följd.

Många unga kvinnor dras in i prostitution av ekonomiska skäl. Detta medför ytterligare en källa för spridning av hiv/aids och andra sjukdomar. Därtill kommer att nigerianska prostituerade ofta tas till Europa (människohandel). Etablerandet 2003 av NAPTIP (National Agency for Prohibition of Trafficking in Persons) har förbättrat situationen till en del. President Obasanjo har uppmärksammat problemet och tillsatt en interministeriell kommitté som arbetar med olika lösningar som syftar till att komma tillrätta med problemet. Även den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS har vidtagit åtgärder på området.

15. Barnets rättigheter

Nigeria ligger i vissa fall sämre än genomsnittet för subsahariska Afrika när det gäller barnadödlighet och levnadsvillkor, näringsförhållanden, immunitetsskydd och sjuklighet samt utbildningsnivå. Ett stort antal barn lider av undernäring och dessutom ökar antalet hemlösa barn. I princip har inga särskilda resurser avsatts för att ta hand om barn med funktionshinder eller på annat sätt utslagna barn.

Ett resultat av den snabba befolkningstillväxten är att föräldrar inte kan finansiera sina barns skolgång, vilket medför att ett ökande antal barn ställs utanför skolsystemet. Därtill kommer att skolsystemet försvagats av dålig ekonomi och uteblivna lärarlöner.

Det finns många problem som rör barnets rättigheter. Föräldrars desperation leder till ökad handel med barn, något som regimen inte förmått hejda. Det förekommer att barn säljs av sina föräldrar till mellanhänder, som sedan hyr ut dem för hushållsarbete och dylikt. Barn utnyttjas ofta av andra för tiggeri, gatuförsäljning med mera. Barnprostitution, barnmisshandel och rituella barnamord förekommer. En svag ljusning kan ses i det att barnens situation uppmärksammas, bland annat av kvinnor på uppsatta positioner.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Nigeria präglas av etniska, religiösa och regionala konflikter. Även om grundlagen förbjuder diskriminering på basis av etnisk tillhörighet eller religion förekommer diskriminering i stor utsträckning. Den etniska konfliktdimensionen har sitt ursprung i det faktum att Nigerias befolkning fördelar sig på över 250 etniska grupper. Ända sedan landets självständighet

har förhållandet mellan de tre största etniska grupperna varit spänt. Under senare år har spänningarna också tilltagit bland befolkningsgrupperna i Nigerdeltat som en följd av motsättningar rörande kontrollen över den lukrativa oljeutvinningen.

Konflikter baserade på religion har tilltagit på senare år. På flera håll i landet förekommer omfattande upplöpp med våldsamma skärmytslingar mellan muslimer och kristna vilka oftast har sitt ursprung i kampen om tillgång på föda och mark mellan nomader och bofasta bönder. Hotbilden kring Muhammed-teckningarna i våras riktade sig till en början mot norska ambassaden och danska honorärkonsulatet. Sedan följde interna oroligheter mellan kristna och muslimer. De etniska och/eller religiösa konfliktmönstren underblåses dessutom av en regional dimension mellan framför allt norr, sydväst och sydöst. De dominerande folkgrupperna i norr är hausa/fulani (huvudsakligen muslimer). I sydväst dominerar yoruba (blandat kristna/muslimer). I den sydöstra delen dominerar igbofolket (huvudsakligen kristna).

Politiska våldsamheter i syfte att hämnas utbröt i *Plateau State* år 2004 och eskalerade när en kristen militia massakrerade mer än 500 personer med etnisk tillhörighet hausa/fulani. Massakern ägde rum efter incidenten i Yelwa i februari månad då mer än 40 kristna brändes till döds i en kyrka. En vecka efter händelserna dödades 300 muslimer och kristna i sammandrabbningar under en demonstration mot våldsamheterna i Plateau State. Kravaller baserade på etnisk-religiösa faktorer förekommer på olika håll i landet med stora grupper internflyktingar som följd.

De grupper som utgör en minoritet inom ett bestämt geografiskt område utsätts konstant för olika former av diskriminering och förföljelse. Införandet av sharia har generellt sett försämrat situationen härvidlag för den kristna minoriteten i norr. I vissa av dessa delstater förekommer diskriminering sanktionerad av myndigheterna.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Enligt lag är homosexualitet förbjudet och döms i varierande skala som sedlighetsbrott. Ett utdömt straff kan bestå av fängelse mellan tre månader och tre år, böter eller kroppsstraff. I vissa fall av sodomi kan lagen utdöma straff på upp till 14 års fängelse.

Enligt sharialagen är straffet för homosexualitet 100 piskrapp för någon som ännu inte är gift och stening till döds för någon som är gift eller frånskild.

Trots förbudet mot homosexualitet finns ett antal organiserade intressegrupper, däribland GayLawNet, Nigeria. En lesbisk sammanslutning som kallade sig Lesbian Sisters har dock bytt namn för att undgå konfliktsituationer. Det finns viss tolerans i samhället för homosexualitet, till exempel annonser skrivna av lesbiska kvinnor som söker partners i den mest lästa dagstidningen *This Day*. Denna tolerans kan drastiskt komma att ändras om det lagförslag som framlades i januari i år träder i kraft. Lagförslaget innebär ej endast förbud mot giftermål utan förbud mot allt sexuellt umgänge. Det skulle föra med sig att MR-aktivister och advokater ej skulle vilja riskera ställa upp till försvar. Yttrande- och mediefriheten och därtill samlingsfriheten skulle även komma att drabbas.

18. Flyktingars rättigheter

Den nigerianska regeringen samarbetar med UNHCR och enskilda organisationer för att komma tillrätta med flyktingsituationer, som potentiellt sett är mycket allvarliga i denna tätbefolkade del av Afrika. Den humanitära situationen för flyktingarna är prekär. Antalet flyktingar i Nigeria uppskattas till drygt 6 000. Repatriering av liberianska flyktingar pågår. De största flyktinggrupperna som därefter kommer att finnas kvar i Nigeria kommer från Sierra Leone, Tchad, Rwanda och Demokratiska Republiken Kongo.

I flyktinglägret i delstaten Ogun i södra Nigeria bor cirka är det största lägret i Nigeria. Lägret administreras av *National Commission for Refugees* med hjälp av i första hand UNHCR och NRC (nigerianska Röda Korset). Flyktinglägret har funnits sedan 15 år och en del flyktingar har bott där lika länge. Största antalet av flyktingarna har hitintills kommit från Liberia, därefter från Sierra Leone och resten från Sudan, Demokratiska Republiken Kongo och Kamerun. Mat utdelas i mycket begränsad utsträckning. Rörelsefriheten är inte begränsad till lägret. Kriminaliteten och prostitutionen anses vara utbredd.

Nigeria har åtagit sig att behandla flyktingar enligt 1951 års konvention. Det finns allmänt en rädsla i regionen för den humanitära katastrof som kan utlösas, om exempelvis inre oroligheter i Nigeria skulle leda till en allvarligare flyktingsituation.

19. Funktionshindrades rättigheter

Regeringen har inte vidtagit några åtgärder genom lagstiftning för att förbättra situationen för personer med funktionshinder. Det finns ett stort antal frivilliga organisationer som på olika sätt engagerat sig för de funktionshindrade, bland annat genom att bygga bostäder, tillhandahålla hjälpmedel, bedriva sjukvård eller kräva att samhället anpassas till personer med funktionshinder. En

ljusning är att de funktionshindrade själva i allt större utsträckning talar för sin sak och kräver bättre villkor.

Det är fortfarande vanligt att barn med funktionshinder förskjuts av föräldrarna, varvid de i bästa fall hamnar på de fåtal institutioner som kan ta hand om föräldralösa, funktionshindrade och sjuka barn. I andra fall hänvisas fysiskt funktionshindrade barn till tiggeri och social utslagning.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett 80-tal listade (det finns i själva verket ännu fler) oberoende organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter i Nigeria. Flera av dessa arbetar för mänskliga rättigheter i vidsträckt bemärkelse, som till exempel bevakning av enskilda rättsintressen, kvinnors rättigheter, rehabilitering av interner, forskning i syfte att utveckla demokratiska institutioner. Vissa svårigheter finns beträffande registrering. Under militärdiktaturen utmärkte sig flera organisationer för en orädd kamp mot regimen genom att påtala övergrepp av de mänskliga rättigheterna. Ledande aktivister sattes i fängelse för kortare eller längre tid. Efter övergången till demokrati har de kunnat arbeta ostört och genom sin oppositionspolitiska bakgrund kom de att få en viktig roll under övergångsprocessen. Flera av dessa organisationer deltar nu aktivt med att bygga upp och stärka demokratin.

Några av de kanske mest kända organisationerna som arbetar med mänskliga rättigheter är Amnesty International Nigerian Section (AINS), som dock inte är del av Amnesty International, Centre for Democracy and Development (CDD) Legal Defence and Assistance Project (LEDAP), Prisoners Rehabilitation and Welfare Centre, Socio-Economic rights Initiative (SERI), Social Economic Rights Action Centre (SERAC), The Human Rights Law Science (HURILAWS) och Global Rights Nigeri.

Det finns en rad enskilda organisationer som ägnar sig åt genusfrågor. Bland dem Gender and Development Action (GADA), Gender rights Project, Project Alert, Women's Advancement Forum (WAF), Women Centre For Peace and Development (WOPED), Girl Watch, Gender Care Initiative, Girls Power Initiative (med huvudvikt på könsstämpning) samt Baobab vars huvudsyfte är att arbeta med kvinnofrågor i en muslimsk kontext. Flera av dessa har advokater och journalister som aktiva medlemmar som ger ut periodiska publikationer och årsrapporter om situationen rörande de mänskliga rättigheterna i Nigeria. Några organisationer har aktivister som särskilt specialiserat sig på frågor om kvinnans ställning, barnets rättigheter, domstolsväsendet och fängelseförhållandena.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

I den nya politiska miljö som nu präglar Nigeria är demokratiutveckling och mänskliga rättigheter prioriterade frågor. Genom EU, UNDP, USAID, DFID, CIDA, UNICEF, IOM, ILO, Red Cross (ICRC) med flera finns i dag medel avsatta för samarbete om projekt rörande demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige stödjer också projekt inom detta område.